

Projevy karmy III: Chronické nemoci · Duševní sebevýchova jako prostředek uzdravení

Chronické nemoci: nezdravé kolísání sil

[...] Zbývá nám ještě poukázat na to, jak je tomu s nemocemi, které nevedou ani k řádnému uzdravení, ani ke smrti, nýbrž k chronickým stavům, k jakémusi trvalému churavění a podobně. Je to ovšem záležitost, jejíž znalost je pro většinu lidí eminentně důležitá. Léčebným procesem nastalo v tělesných schránkách člověka to, čeho bylo třeba dosáhnout, nemoc tedy byla v jistém smyslu překonána. V jiném smyslu však překonána nebyla; to znamená, že veškerého vyrovnání mezi éterným a fyzickým tělem, kterého mělo být dosaženo, sice dosaženo bylo, nebyla však vyrovnána disharmonie mezi éterným a astrálním tělem. Ta zůstala zachována a člověk se pohybuje sem a tam mezi pokusy uzdravit se a nemožností uzdravení. V takovém případě je vždycky obzvlášť důležité, aby člověk co nejvíce využil skutečného uzdravení, kterého dosáhl. A to se málokdy stává za života, neboť právě u takových nemocí, které se stanou chronickými, se člověk točí stále dokola. Velmi by si pomohl, kdyby v takovém případě dokázal izolovat část své ústrojnosti, která prodělala jisté uzdravení, kdyby ji, abych tak řekl, nechal žít samu pro sebe, a kdyby od ní mohl oddělit to, co tu ještě straší a není v pořádku a co se v takovém případě obvykle nachází v blízkosti vlastní duševnosti.

Proti tomu však působí nejrůznější překážky, zejména to, že člověk, pokud měl nějakou nemoc a zůstal po ní chronický stav, žije neustále pod vlivem tohoto stavu a že vlastně - mohu-li to říci takto zhruba - nikdy nedokáže na svůj stav úplně zapomenout, nikdy nedokáže to, co v něm dosud není zdravé, úplně oddělit od tohoto stavu a ošetřit to samo o sobě. Místo toho je svým ustavičným myšlením na tu druhou [*tj. nemocnou*] část své ústrojnosti podněcován k tomu, aby svou zdravou část opět nějakým způsobem spojil s částí dříve nemocnou, a nověji tak iritoval [*tj. dráždil*].

Je to zvláštní proces, a abych vám tento proces objasnil, chtěl bych vám z pozice duchovní vědy vyložit skutečnosti, které vidí jasnozřivé vědomí, pokud někdo prodělá nemoc a zbude v něm cosi, co můžeme označit za chronické. Totéž se mimochodem děje i tehdy, nejde-li o nějak zvlášť nápadné akutní onemocnění, nýbrž nastane-li chronické onemocnění, aniž by to akutní bylo nějak zvlášť patrné. Pak můžeme vskutku vidět, že ve většině případů nastane jistá kolísavá rovnováha mezi éterným a fyzickým tělem, jakési kolísání sil sem a tam, jaké sice nemá být, s nímž se však přece jen dá žít.

Při tomto kolísání sil éterného a fyzického těla je dotyčný člověk neustále iritován a tím naplňován ustavičným drážděním. Jasnozřivé vědomí vidí, jak se toto dráždění neustále vynořuje v astrálním těle a vniká do napůl nemocné a napůl zdravé části ústrojnosti, čímž nastává nikoli stabilní, nýbrž labilní rovnováha.

Tímto vnikáním astrálního dráždění se stav člověka, který by jinak mohl být mnohem lepší, skutečně značně zhoršuje.

Zdravé zapomínání a kompenzace povznášející duchovní aktivitou

Povšimněte si prosím, že astralita v tomto případě není shodná s vědomím, ale především s oním vnitřním duševním drážděním, které si však pacient nechce přiznat. Jelikož zde v takovém případě nejsou zábrany představ, nepůsobí tyto stavy a afekty, duševní otřesy, stavy trvalé rozmrzelosti, vnitřní nespokojenosti vždy jako vědomé síly, nýbrž jako ústrojné, životní síly, které spočívají v hlubší bytosti člověka a neustále iritují onu napůl zdravou a napůl nemocnou část. Kdyby dotyčný pacient skutečně dokázal silnou vůlí, duševní kulturou alespoň po jistý čas na svůj stav zapomenout, načerpal by z toho takové uspokojení, že by z tohoto uspokojení získal sílu k dalšímu vývoji. Kdyby na svůj stav dokázal zapomenout, zcela ho pominout, silou vůle si říci: Já se teď o svůj stav starat nebudu! - a kdyby pak duševní síly, které se mu tím uvolní, vynaložil na nějaký duchovní obsah, který ho povznáší, který ho vnitřně, v duši sytí, kdyby uvolnil tyto síly, které se jinak zabývají jen tím, že prožívají

pocity bolesti, tlaku, píchání a kdoví čeho ještě, přineslo by mu to velké uspokojení. Neboť když člověk tyto pocity neprožívá, jsou tyto síly volné a má je k dispozici.

Příliš ovšem nepomůže, když si člověk pouze řekne, že si toho svírání, píchání atd. nebude všímat; jestliže totiž síly, které se tu uvolní, nevynaloží na něco duchovního, jeho dřívější stav se brzy zase vrátí. Jestliže ale uvolněné síly vynaloží na duchovní obsah, který zcela uchvátí jeho duši, zjistí, že složitou cestou dosáhl toho, čeho jinak dosahuje naše ústrojnost sama bez našeho přičinění v překonání chorobného procesu.

Je samozřejmé, že dotyčný člověk musí dávat bedlivý pozor na to, aby svou duši nenaplňoval právě tím, co přímo souvisí s jeho nemocí. Jestliže někdo například trpí slabostí zraku a bude se - aby nemyslel na slabost svého zraku - hojně věnovat čtení, aby získal duchovní síly, pak je samozřejmé, že ho to nepovede k cíli.

Ale až tak daleko pro ony takzvané malé důkazy chodit nemusíte. Každý, má-li nějaký drobný neduh, může sám na sobě poznat, jak mu prospívá, podaří-li se mu na něj zapomenout, zvláště podaří-li se mu zapomenout proto, že se zabývá něčím jiným. To je ovšem pozitivní, zdravé zapomínání! Z toho vidíte, že vůči karmickým následkům svých pochybení v dřívějších životech, které se projeví v nemocech, nejsme úplně bezmocní. Musíme si totiž říci: Připustíme-li, že to, co v životě mezi narozením a smrtí podléhá morálnímu, citovému a intelektuálnímu posouzení, nemůže v jednom životě zasahovat tak hluboko, aby se to stalo příčinou organického onemocnění, ale může se to v době mezi smrtí a novým narozením vnořit do života natolik hluboko, až to způsobí nemoc, pak by přece mělo být také možné proměnit tento proces zase zpět v proces vědomý!

Organická a duševní sebevýchova příklad spalniček

Otázku můžeme položit i takto: Jestliže se nemoci projevují jako karmický následek duchovních nebo jiných zážitků vyvolaných nebo prožívaných duší, jestliže jsou tedy proměnou takovýchto příčin, což bychom si pak nedokázali představit (nebo cožpak nám o tom

nevyprávějí duchovní skutečnosti), že lze onomu výsledku proměny, tedy nemoci, zabránit? A to zabránit do té míry, že bychom na místo léčebného procesu, na místo toho, co v podobě nemoci vzejde k naší výchově z organických oblastí, dosadili duchovní protějšek, duchovní ekvivalent? Že bychom, budeme- -li dostatečně chytří, nemoc proměnili v duchovní proces a onu sebevýchovu, kterou máme uskutečnit prostřednictvím nemoci, uskutečnili jaksi ze sil své vlastní duše?

Že něco takového patří do oblasti skutečností, bych chtěl opět ilustrovat na příkladu. Znovu ale musím říci, že jsou zde uváděny jen takové příklady, které byly duchovní vědou prozkoumány; nejsou to žádné hypotézy, nýbrž případy. Proto ode mne nemůžete žádat zrovna úplnost - protože zde nejsou uváděny hypotézy, nýbrž případy, které je jako takové třeba brát.

Dejme tomu, že nějaký člověk dostane v pozdějším životě spalničky a my budeme hledat karmické pozadí tohoto případu. Zjistíme při tom, že spalničky zde nastaly jako karmický následek procesů v předchozím životě, které můžeme popsat asi takto: Dotyčná individualita se v minulém životě nerada starala o vnější svět, hodně se - být ne zrovna v hrubě egoistickém smyslu - zabývala sama sebou. Byla to tedy osobnost, která hodně hloubala, ale nepřemýšlela o skutečnostech vnějšího světa, nýbrž setrvala ve vnitřním duševním životě. Také dnes najdete velmi mnoho lidí, kteří si myslí, že uzavřením se do sebe, hloubáním atd. dospějí k řešení světových záhad. V případě osobnosti, kterou mám na mysli, šlo o to, že se snažila vypořádat s životem vnitřním hloubáním o tom, jak se chovat v tom či onom případě. Slabost duše, která z toho v průběhu života vzešla, vedla k tomu, že v životě mezi smrtí a novým narozením byly vytvořeny síly, které ještě v poměrně pozdním věku vystavily organismus spalničkám.

Můžeme se tedy ptát: Na jedné straně máme případ spalniček, který je fyzicky-karmickým následkem minulého života. Jak je tomu ovšem s duševním stavem? Neboť karmickým následkem minulého života je přece také jistý duševní stav.

Tento duševní stav se jeví tak, že dotyčná osobnost v životě, kdy onemocněla spalničkami, opakovaně podléhala sebeklamu. Za duševně-karmický následek minulého života tedy musíte považovat tento sebeklam, za fyzicky-karmický následek pak onemocnění spalničkami.

Předpokládejme, že této osobnosti by se dříve, než se u ní objevily spalničky, podařilo udělat něco pro to, aby se důkladně polepšila, to znamená, aby si osvojila takovou sílu duše, že by již nebyla vystavena všemožným sebeklamům. Takto získaná duševní síla by vedla k tomu, že spalničky by se nemusely dostavit, protože to, co bylo v organismu vyvoláno již při utváření této ústrojnosti, by bylo vyrovnáno mohutnějšími duševními silami, vypěstovanými sebevýchovou.

[...] To, co jsem teď řekl o spalničkách, může vést k hlediskům, která vysvětlují, proč právě spalničky patří k běžným dětským nemocem; uvedené vlastnosti se totiž vyskytují ve velmi mnoha životech. Zvláště v určitých obdobích byly v mnoha životech velmi rozšířené. A když pak taková osobnost vstoupí do života, chce co nejrychleji vykonat v této oblasti nápravu a v období od narození do obvyklého výskytu dětských nemocí prodělat spalničky, aby tak provedla organickou sebevýchovu; neboť o duševní výchově nemůže být v tomto věku zpravidla řeč.

Jak vidíte, můžeme skutečně mluvit o tom, že nemoc lze v jistém smyslu proměnit zase zpět v duchovní proces. A je nesmírně významné, že je-li tento proces přijat duší jako životní zásada, je zdrojem názoru, který duši ozdravuje. [...]

Vnější a vnitřní příčiny nemoci

Když takto před sebou vidíme karmickou nit táhnoucí se od jedné inkarnace k druhé, přece jen jsme pochopili příslušnou pravdu pouze z jedné strany. Tomu, kdo získal cit pro to, jak se karmická nit táhne od inkarnace k inkarnaci, vytane ještě mnoho otázek, jichž se chceme v průběhu přednášek dotknout. Především je třeba dotknout se otázky, jak rozlišit nemoc, u níž lze uvést vnější příčiny, a nemoc,

která má základ zcela v lidské ústrojnosti samotné, takže by se člověk domníval, že to, oč se zde jedná, lze odbýt slovy: Tato nemoc vznikla sama od sebe a nemá žádné vnější zapříčinění.

Úplně tomu tak není, ale z jisté strany je přece jen oprávněné říci, že jsou nemoci, k nimž má člověk ve svém nitru zvláštní dispozici. V případech četných chorobných jevů bude naproti tomu přece jen možné uvést vnější příčiny. Samozřejmě že ne u všeho, co se nám přihodí, ale u lecčeho, co nás potká zvenčí (například když si zlomíme nohu), musíme vzít v úvahu vnější příčiny. K vnějším příčinám musíme počítat i to, co se stane v důsledku povětrnosti, stejně tak četné nemoci, jejichž příčiny je třeba hledat ve špatných městských bytech. Tady se nám opět otevírá široké pole. [...]

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 20. května 1910 v Hamburku, in: Die Offenbarungen des Karma, GA 120, str. 93nn. Česky vyšlo pod titulem Projevy karmy, Michael, Svatý Kopeček 1999, str. 92nn.; autor překladu neuveden; při pořízení nového překladu bylo k tomuto překladu přihlédnuto.

Rudolf Steiner

GA 120